Original Research / Orijinal Araştırma

The Relationship Between Social Adjustment and Parenting Stress in Immigrant Parents

Göçmen Ebeveynlerde Sosyal Uyum ve Ebeveynlik Stresi Arasındaki İlişki

Feyza KÜÇÜK[1], Saliha Esra ERYILMAZ AYDIN[1], Fatima ALMUSTAFA[1]

Abstract

Objective: This study aimed to examine the relationship between social adjustment and parenting stress in immigrant parents and to identify factors predicting parenting stress.

Method: The research was conducted using a correlational survey model within the scope of a quantitative research design. The population consisted of immigrant parents in Uşak province with children aged 0–18 years. The sample size was calculated as a minimum of 210 with r = –.245, α = .05 and 95% power using the G*Power 3.1.9.7 program, and the study was completed with 410 parents. Data were collected using the "Sociodemographic Information Form", the "Social Adjustment Scale for Immigrants (SAS)" and the "Parenting Stress Scale (PSS)" and analyzed using SPSS 25.0 program.

Results: 57.1% of the participants were mothers and 34.4% of the children were in the 6–11 age group. The mean total score for GSUÖ was found to be 85.18±3.99, and the mean total score for ESÖ was 20.76±17.53. According to the correlation analysis, a weak but significant negative correlation was found between parental stress and exclusion (r=–.21, p<.01) and past experiences (r=–.23, p<.01), while a weak but significant positive correlation was found between parental stress and individual factors (r=.21, p<.01). In the hierarchical regression analysis, parental gender, child's age, and the psychological-social support sub-dimension were determined to be significant predictors of parental stress.

Conclusion: The study shows that parenting stress in immigrant parents is related to the dimensions of social adjustment, particularly exclusion, past experiences, and individual factors, and that psychosocial support mechanisms play a decisive role in stress. Accordingly, it is recommended that psychosocial services for immigrant parents be strengthened and support programs be expanded in primary healthcare settings.

Keywords: Child, parent, parental stress, immigrant, social adaptation.

Özet

Amaç: Bu çalışmada, göçmen ebeveynlerde sosyal uyum ile ebeveynlik stresi arasındaki ilişkinin incelenmesi ve ebeveynlik stresini yordayan faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırma nicel araştırma deseni kapsamında ilişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini Uşak ilinde 0–18 yaş aralığında çocuğu olan göçmen ebeveynler oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğü G*Power 3.1.9.7 programında r = –.245, α = .05 ve %95 güç ile minimum 210 olarak hesaplanmış, çalışma 410 ebeveyn ile tamamlanmıştır. Veriler "Sosyodemografik Bilgi Formu", "Göçmenler İçin Sosyal Uyum Ölçeği (GSUÖ)" ve "Ebeveynlik Stres Ölçeği (ESÖ)" kullanılarak toplanmış ve SPSS 25.0 programında analiz edilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların %57.1'i anne ve çocukların %34.4'ü 6–11 yaş grubundadır. GSUÖ toplam puan ortalaması 85.18±3.99, ESÖ toplam puan ortalaması 20.76±17.53 olarak bulunmuştur. Korelasyon analizine göre ebeveynlik stresi ile dışlanma (r=–.21, p<.01) ve geçmiş yaşantılar (r=–.23, p<.01) arasında negatif yönlü, bireysel faktörler (r=.21, p<.01) arasında ise pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Hiyerarşik regresyon analizinde ebeveyn cinsiyeti, çocuğun yaşı ve psikolojik-sosyal destek alt boyutunun ebeveynlik stresinin anlamlı yordayıcıları olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Çalışma, göçmen ebeveynlerde ebeveynlik stresinin sosyal uyumun özellikle dışlanma, geçmiş yaşantılar ve bireysel faktörler boyutları ile ilişkili olduğunu ve psikososyal destek mekanizmalarının stres üzerinde belirleyici rol oynadığını göstermektedir. Bu doğrultuda, birinci basamak sağlık hizmetlerinde göçmen ebeveynlere yönelik psikososyal hizmetlerin güçlendirilmesi ve destek programlarının yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, ebeveyn, ebeveyn stresi, göçmen, sosyal uyum.

Geliş tarihi / Received: 08.12.2025 Kabul tarihi / Accepted: 28.04.2026

[1] Uşak Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Uşak, Turkey

Address for Correspondence / Yazışma Adresi: Saliha Esra ERYILMAZ AYDIN. Uşak Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Uşak/Türkiye

E-posta: saliha.eryilmaz@usak.edu.tr Tel: +905510891414

Küçük F. Eryılmaz Aydın SE. Almustafa F. ***The Relationship Between Social Adjustment and Parenting Stress in Immigrant Parents.***
TJFMPC, 2026; 20 (3) :244-252
DOI: 10.21763/tjfmpc.1838256

Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care © 2024 by Aile Hekimliği Akademisi Derneği is licensed under CC BY-NC-ND 4.0

Giriş

Göç, bireylerin yaşamında sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda uyum gerektiren çok boyutlu değişimlere yol açan karmaşık bir süreçtir. İnsanlar savaş, ekonomik zorluklar, eğitim olanakları ya da daha iyi yaşam koşulları arayışıyla göç etmektedir.[1] Yeni bir toplumsal ve kültürel çevreye uyum sağlama süreci, göçmen ebeveynler için çoğu zaman stresli olup ebeveynlik rollerini ve aile içi ilişkileri olumsuz etkileyebilmektedir.[2] Dil engelleri, ekonomik belirsizlikler ve sınırlı sosyal destek, ebeveynlerin çocuk bakımına ayırabilecekleri zaman ve enerjiyi azaltarak çocukların sağlık ve gelişimle ilişkili gereksinimlerinin karşılanmasını güçleştirebilir.[3]

Sosyal uyum, bireyin yaşadığı toplumun norm ve değerlerini benimseyerek toplumsal yaşama etkin biçimde katılım gösterebilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır. Göçmen aileler, yeni topluma uyum sürecinde dil öğrenme, istihdam sağlama, kültürel farklılıklarla baş etme ve toplumsal kabul görme gibi çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktadır.[4] Bu süreçte ebeveynler yalnızca kendi uyumlarını değil, çocuklarının sosyal, duygusal ve eğitimsel gelişimlerini de desteklemekle yükümlüdür.[5] Sosyal uyum güçlükleri çocuklarda davranışsal ve duygusal sorunlara, sosyal becerilerde gerilemeye ve sağlık hizmetlerine erişimde aksamalara yol açabilmektedir.[6] Göçmen bireylerde sosyal uyumun yetersiz olması, psikososyal stres düzeyini artırarak ebeveynlik süreçlerini doğrudan etkileyebilmektedir. Sosyal izolasyon, ayrımcılık deneyimleri ve sosyal destek eksikliği gibi faktörler, ebeveynlerin baş etme kapasitesini azaltmakta ve ebeveynlik rolüne ilişkin algılarını olumsuz yönde etkilemektedir.[7]

Ebeveynlik stresi, çocuk bakım sürecinde karşılaşılan güçlükler sonucunda ortaya çıkan psikolojik ve fizyolojik tepkileri ifade etmektedir.[8] Göçmen ailelerde kültürel uyum sorunları, ekonomik baskılar ve yetersiz sosyal destek, ebeveynlik stresini artıran temel faktörler arasında yer almaktadır.[9,10] Yüksek düzeyde ebeveynlik stresi ise ebeveyn-çocuk etkileşim kalitesini düşürmekte ve çocukların sağlıklı gelişimi açısından önemli riskler oluşturmaktadır.[10]

Birinci basamak sağlık hizmetleri, göçmen ailelerle ilk temas noktası olması nedeniyle sosyal uyum sorunlarının ve ebeveynlik stresinin erken dönemde belirlenmesi açısından kritik bir role sahiptir. Aile sağlığı merkezleri ile göçmen sağlığı merkezlerinde görev yapan sağlık profesyonelleri, risk altındaki ebeveynleri belirleyerek uygun danışmanlık ve destek hizmetlerinin planlanmasında önemli bir konumdadır. Bu nedenle sosyal uyum ve ebeveynlik stresi arasındaki ilişkinin birinci basamak sağlık hizmetleri bağlamında ele alınması, koruyucu sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır.[11]

Mevcut literatür incelendiğinde, göçmen ebeveynlerde sosyal uyum ve ebeveynlik stresinin genellikle ayrı ayrı ele alındığı, bu iki değişken arasındaki ilişkinin özellikle Türkiye bağlamında yeterince araştırılmadığı dikkat çekmektedir.[12,13] Ayrıca birinci basamak sağlık hizmetleri perspektifinden bu ilişkinin incelendiği çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir.[11] Bu çalışma, göçmen ebeveynlerde sosyal uyum ile ebeveynlik stresi arasındaki ilişkiyi bütüncül bir yaklaşımla inceleyerek literatürdeki bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, göçmen ebeveynlerin sosyal uyumunun desteklenmesi ve ebeveynlik stresinin azaltılmasına yönelik koruyucu ve müdahale odaklı girişimlerin planlanması büyük önem taşımaktadır.[14-17]

Bu çalışma, göçmen ebeveynlerde sosyal uyum ile ebeveynlik stresi arasındaki ilişkiyi incelemek ve ebeveynlik stresini yordayan sosyodemografik ve psikososyal faktörleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışma, göçmen ebeveynlerde sosyal uyum ile ebeveynlik stresi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla nicel araştırma yaklaşımına dayalı, kesitsel ve ilişkisel tarama deseninde gerçekleştirilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Uşak ilinde yaşayan ve 0–18 yaş aralığında çocuğu bulunan yabancı kökenli göçmen ebeveynler oluşturmuştur. Örneklem seçiminde olasılıklı olmayan örnekleme yönteminden kartopu örnekleme kullanılmıştır. Kartopu örnekleme yöntemi; özellikle sık görülmeyen ya da özel bir grup üzerine yapılan araştırmalarda tercih edilen bir örnekleme yöntemidir. Bu yöntem, araştırmacının öncelikle erişebildiği, sonra birkaç ilk birimi belirlediği ve ardından bu birimler üzerinden veri topladığı bir zincirleme örnekleme yöntemi olarak bilinmektedir.[18] Göçmen ebeveynlerin dağınık yerleşim göstermeleri ve araştırmacı tarafından doğrudan ulaşılabilirliğin sınırlı olması nedeniyle bu çalışmada kartopu örnekleme yöntemi tercih edilmiştir.[18] Örneklem büyüklüğü, iki yönlü hipotez temel alınarak G*Power 3.1.9.7 programı ile hesaplanmış; Çoban ve Güney'in çalışmasında bildirilen korelasyon değeri ($r = –0.245$) esas alınmıştır.[19,20] Alfa düzeyi 0.05, %95 güçle minimum örneklem sayısı 210 olarak belirlenmiş ve çalışma 410 ebeveynle tamamlanmıştır. Çalışmaya, normal gelişimsel özelliklere sahip 0–18 yaş aralığında çocuğu bulunan, Türkçe konuşup anlayabilen ve gönüllü göçmen ebeveynler dâhil edilmiştir. Zihinsel, nörolojik veya kronik hastalığı ile duyusal ya da konuşma engeli bulunan ebeveynler çalışma dışı bırakılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Sosyodemografik Bilgi Formu

Literatür doğrultusunda[15,21] geliştirilen formda çocuğa ve ebeveyne ilişkin yaş, cinsiyet, çocuk sayısı, gelir durumu, eğitim düzeyi, yaşanılan yer, çalışma durumu, göç edilen ülke ve Türkiye'de yaşama süresi gibi değişkenleri içeren 14 soru yer almaktadır.

Göçmenler İçin Sosyal Uyum Ölçeği (GSUÖ)

Kaya tarafından geçerlilik ve güvenilirliği yapılan GSUÖ, 28 madde ve altı alt boyuttan oluşmaktadır. Birinci boyutta dışlanma (1,6,8,11,25,27), ikinci boyutta aidiyet (2,3,5,17,22), üçüncü boyutta psikolojik ve sosyal destek (9,14,15,18,19), dördüncü boyutta bireysel faktörler (7,13,21,26,28), beşinci boyutta umut (4,12,16,24) ve altıncı boyutta geçmiş yaşantılar (10,20,23) bulunmaktadır. Ölçekte 13 madde (2, 3, 6, 8, 10, 11, 15, 16, 19, 20, 23, 24, 25) ters puanlanmaktadır. Ölçekten 28-140 arası puan alınmakta olup, yüksek puanlar göçmenlerin sosyal uyum düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.[21] Ölçeğin Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayısı bu çalışmada .98 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutlara ilişkin Cronbach alfa katsayıları ise; dışlanma için .86, aidiyet için .87, psikolojik ve sosyal destek için .88, bireysel faktörler için .88, umut için .87 ve geçmiş yaşantılar için .87 olarak bulunmuştur.

Ebeveynlik Stres Ölçeği (ESÖ)

Aydoğan ve Özbay tarafından geliştirilen 18 maddelik, 5'li Likert tip (0–4) ESÖ, ebeveynlik stresini değerlendirmekte olup puan aralığı 0–72'dir; yüksek puanlar stres düzeyinin arttığını göstermektedir.[15] Bu çalışma için ölçek Cronbach alpha katsayısı .97 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler IBM SPSS 25.0 ile analiz edilmiştir. GSUÖ ve ESÖ toplam puanlarının normal dağılıma uygunluğu çarpıklık ve basıklık değerleriyle değerlendirilmiş; değerlerin ±1.5 aralığında olması nedeniyle parametrik test varsayımlarının sağlandığı kabul edilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Sosyal uyum ile ebeveynlik stresi arasındaki ilişki Pearson korelasyon analiziyle incelenmiş; grup karşılaştırmalarında bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü ANOVA uygulanmıştır. Ebeveynlik stresinin yordayıcılarını belirlemek amacıyla hiyerarşik çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Bu yöntemin tercih edilme nedeni, farklı değişken gruplarının ebeveynlik stresi üzerindeki etkilerini aşamalı olarak incelemek ve her bir değişken setinin modele sağladığı ek katkıyı değerlendirmektir. Bu kapsamda analiz dört aşamada gerçekleştirilmiştir: ilk aşamada sosyo-demografik ve göçe ilişkin kontrol değişkenleri, ikinci aşamada ebeveyn cinsiyeti, üçüncü aşamada çocuğa ilişkin demografik özellikler ve son aşamada sosyal uyum ölçeğinin alt boyutları modele dahil edilmiştir. Çoklu doğrusallık VIF ile değerlendirilmiş ve anlamlılık düzeyi $p<.05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya 410 göçmen ebeveyn dahil edilmiştir. Ebeveynlerin %57.1'i anne, %35.9'u üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip olup %54.6'sı Suriye kökenlidir. Katılımcıların %74.6'sı kentsel alanda yaşamakta, %62.7'si çalışmakta ve %72'sinin geliri giderine eşittir; %38'i ise 6–10 yıldır evlidir. Çocuklara ilişkin olarak ebeveynlerin %45.4'ünün 1–2 çocuğu bulunmakta, çocukların %34.4'ü 6–11 yaş grubunda ve %50.5'inin cinsiyeti kızdır (Tablo 1).

Tablo 1. *Ebeveynlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar*

Değişken	n (%)	Değişken	n (%)
Eğitim Durumu		**Yaş Grubu (Çocuk)**	
İlköğretim	54 (13.20)	0–2 yaş	65 (15.90)
Ortaokul	96 (23.40)	3–5 yaş	128 (31.20)
Lise	113 (27.60)	6–11 yaş	141 (34.40)
Üniversite ve üstü	147 (35.90)	12–17 yaş	76 (18.50)
Gelir Durumu		**Çocuk Sayısı Grubu**	
Gelir giderden az	87 (21.20)	1–2 çocuk	186 (45.40)
Gelir gidere eşit	295 (72.00)	3–4 çocuk	136 (33.20)
Gelir giderden fazla	28 (6.80)	5+ çocuk	88 (21.50)
Ebeveyn		**Çalışma Durumu**	
Anne	234 (57.10)	Evet	257 (62.70)
Baba	176 (42.90)	Hayır	153 (37.30)
Yaşanılan Yer		**Çocuğun Cinsiyeti**	
Kentsel	306 (74.60)	Erkek	203 (49.30)
Kırsal	104 (25.40)	Kız	207 (50.50)
Evlilik Süresi Grubu		**Göç Edilen Ülke**	
1–5 yıl	82 (20.00)	Afganistan	33 (8.00)
6–10 yıl	156 (38.00)	Irak	84 (20.50)
11–15 yıl	76 (18.50)	Suriye	224 (54.60)
16–20 yıl	66 (16.10)	Türkmenistan	31 (7.50)
21+ yıl	30 (7.30)	Yemen	37 (9.00)
		Cezayir	1 (.20)

Tablo 2'de GSUÖ alt boyutları ile ebeveynlik stresi arasındaki ilişkiler sunulmuştur. GSUÖ toplam puan ortalaması 85.18±3.99, ebeveynlik stresi ortalaması ise 20.76±17.53 olarak bulunmuştur. Korelasyon analizine göre, ebeveynlik stresi ile dışlanma (r=–.21) ve geçmiş yaşantılar (r=–.23) arasında negatif yönlü, bireysel faktörler (r=.21) ile ise pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler saptanmıştır (p<.01). Buna karşın aidiyet, psikolojik ve sosyal destek ve umut alt boyutları ile ebeveynlik stresi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 2. *GSUÖ ve ESÖ Puan Ortalamaları ve Korelasyon Analizi Sonuçları*

Değişken	Ortalama	SS	1	2	3	4	5	6	7	8
1. GSUÖ D	17.48	2.37								
2. GSUÖ A	15.47	1.93	-.17**							
3. GSUÖ PD	14.93	1.56	-.33**	.18**						
4. GSUÖ BF	16.91	4.45	-.59**	.44**	.39**					
5. GSUÖ U	12.17	1.29	-.07	-.02	.01	.03				
6. GSUÖ GY	8.22	2.71	.63**	-.43**	-.48**	-.89**	-.05			
7. GSUÖ Toplam	85.18	3.99	.13**	.65**	.40**	.54**	.28**	-.34**		
8. ESÖ Toplam	20.76	17.53	-.21**	-.03	.04	.21**	-.01	-.23**	-.05	

*GSUÖ: Göçmenler İçin Sosyal Uyum Ölçeği; ESÖ: Ebeveynlik Stresi Ölçeği; D: Dışlanma; A: Aidiyet; PD: Psikolojik ve Sosyal Destek; BF: Bireysel Faktörler; U: Umut; GY: Geçmiş Yaşantılar; SS: Standart sapma. **p<.01*

Tablo 3'te göçmen ebeveynlerin kişisel ve ailevi özelliklerine göre GSUÖ ve ESÖ puanları karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, ebeveynlik stresi ebeveyn cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermiş olup babaların stres düzeyinin annelere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p<.05). Benzer şekilde, çocuğun yaş grubuna göre de ebeveynlik stresinin anlamlı farklılık gösterdiği ve 0–2 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin diğer yaş gruplarına kıyasla daha düşük stres düzeyine sahip olduğu saptanmıştır (p<.001). Sosyal uyum düzeyinin ise evlilik süresine göre anlamlı farklılık gösterdiği ve 1–5 yıl evli olan ebeveynlerin daha yüksek sosyal uyum düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir (p<.05). Ayrıca, çocuk sayısına göre hem sosyal uyum hem de ebeveynlik stresinin anlamlı farklılık gösterdiği; 1–2 çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal uyum düzeyinin daha yüksek, 3–4 çocuğa sahip ebeveynlerin ise ebeveynlik stresinin daha yüksek olduğu saptanmıştır (p<.05). Çocuğun cinsiyetine göre ise GSUÖ ve ESÖ toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (p>.05).

Tablo 3. *Ebeveynlerin Kişisel ve Ailevi Özelliklerine Göre GSUÖ ve ESÖ Puanlarının Karşılaştırılması*

Bağımsız Değişken	**GSUÖ Toplam**	**ESÖ Toplam**
Ebeveyn[a]		
Anne	85.23 ± 4.26	19.10 ± 16.21
Baba	85.10 ± 3.61	22.97 ± 18.96
T	.33	-2.17
P	.74	.03*
Çocuğun Yaş Grubu[b]		
0–2 yaş [a]	86.09 ± 5.52	11.54 ± 17.59
3–5 yaş [b]	84.98 ± 3.32	21.08 ± 18.83
6–11 yaş [c]	84.91 ± 4.10	22.99 ± 16.06
12–17 yaş [d]	85.21 ± 3.15	23.97 ± 15.37
F	1.46	8.01
P	.23	.00
Post-Hoc		a < b, c, d
Evlilik Süresi[b]		
1–5 yıl [a]	86.46 ± 5.09	17.16 ± 19.89
6–10 yıl [b]	84.38 ± 3.84	19.32 ± 18.22
11–15 yıl [c]	85.54 ± 3.42	23.80 ± 15.12
16–20 yıl [d]	85.24 ± 3.16	23.61 ± 14.91
21+ yıl [e]	84.70 ± 3.47	24.10 ± 16.21
F	4.05	2.44
P	.00	.05*
Post-Hoc	a > b	
Çocuk Sayısı[b]		
1–2 çocuk [a]	86.02 ± 4.14	19.51 ± 18.72
3–4 çocuk [b]	84.74 ± 3.62	23.85 ± 16.61
5+ çocuk [c]	84.07 ± 3.88	18.61 ± 15.75
F	8.71	3.29
P	.00	.04*
Post-Hoc	a > b, c	

p<.05, **p<.01, [a]Bağımsız Örneklem t Testi, [b] Tek Yönlü Varyans Analiz* GSUÖ alt boyutlarında; çocuğun yaş grubuna göre aidiyet, evlilik süresine göre dışlanma, aidiyet, psikolojik ve sosyal destek, bireysel faktörler ve geçmiş yaşantılar, çocuk sayısına göre ise aidiyet ve bireysel faktörler alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur (p<0,05).*

Tablo 4'te sosyo-ekonomik ve göçe ilişkin değişkenlere göre GSUÖ ve ESÖ toplam puanları karşılaştırılmıştır. Eğitim durumuna göre, üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin sosyal uyum düzeylerinin daha yüksek, ebeveynlik streslerinin ise daha düşük olduğu belirlenmiştir (p<.001). Göç edilen ülkeye göre, Türkmenistan'dan göç eden ebeveynlerin sosyal uyum düzeylerinin daha yüksek, Yemen'den göç eden ebeveynlerin ise ebeveynlik streslerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır (p<.001). Çalışma durumuna göre, çalışmayan ebeveynlerin ebeveynlik stresinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (p<.05). Yaşanılan yere göre, kırsal alanda yaşayan ebeveynlerin stres düzeylerinin kentsel alanda yaşayanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p<.001). Ebeveynlerin gelir durumuna göre ise GSUÖ ve ESÖ toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (p>.05).

Tablo 4. *Ebeveynlerin Sosyo-Ekonomik ve Göçle İlişkili Özelliklerine Göre GSUÖ ve ESÖ Puanlarının Karşılaştırılması*

Bağımsız Değişken	**GSUÖ Toplam**	**ESÖ Toplam**
Eğitim Durumu[b]		
İlköğretim [a]	85.04 ± 4.34	17.98 ± 12.34
Orta Okul [b]	84.10 ± 3.28	25.15 ± 17.35
Lise [c]	85.02 ± 3.56	25.10 ± 17.48
Üniversite ve üstü [d]	86.05 ± 4.42	15.58 ± 17.83
p	.00	.00
Post-Hoc	d > b	d < b, c
Göç Edilen Ülke[b]		
Afganistan [a]	85.91 ± 4.73	18.06 ± 10.51
Irak [b]	85.33 ± 2.55	21.51 ± 15.70
Suriye [c]	84.42 ± 3.77	21.43 ± 18.62
Türkmenistan [d]	89.35 ± 5.42	5.88 ± 11.18
Yemen [e]	85.62 ± 3.43	27.59 ± 17.96
p	.00	.00
Post-Hoc	d > a,b,c,e	d < b,c; e > d
Çalışma Durumu[a]		
Evet	85.50 ± 4.07	18.02 ± 16.44
Hayır	84.63 ± 3.81	25.37 ± 18.38
p	.03*	.00
Yaşanılan Yer[a]		
Kentsel	85.34 ± 4.14	17.25 ± 15.22
Kırsal	84.68 ± 3.48	31.08 ± 19.75
p	.11	.00

p<.05, **p<.01, [a]Bağımsız Örneklem t Testi, [b] Tek Yönlü Varyans Analizi * GSUÖ alt boyutlarında; göç edilen ülke değişkenine göre dışlanma, aidiyet, psikolojik ve sosyal destek, bireysel faktörler, umut ve geçmiş yaşantılar; göçmen ebeveynlerin çalışma durumuna göre aidiyet; yaşanılan yere göre ise dışlanma ve bireysel faktörler alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur (p<0,05).*

Tablo 5'te ebeveynlik stresini yordayan değişkenlere ilişkin hiyerarşik regresyon sonuçları sunulmuştur. Sosyo-demografik ve göçe ilişkin değişkenlerin yer aldığı Model 1, ebeveynlik stresindeki varyansın %22'sini açıklamıştır (R^2=.221; p<.001). Ebeveyn cinsiyetinin eklendiği Model 2, ebeveynlik stresindeki varyansın %23'ünü açıklamıştır (R^2=.231; p<.001). Çocuğa ilişkin demografik değişkenlerin eklendiği Model 3, ebeveynlik stresindeki varyansın %24'ünü açıklamıştır (R^2=.238; p<.001). Sosyal uyum alt boyutlarının eklendiği Model 4 ise ebeveynlik stresindeki toplam varyansın yaklaşık %31'ini açıklamıştır (R^2=.305; p<.001). Nihai model incelendiğinde, göç edilen ülke, çalışma durumu, yaşanılan yer ve çocuğun yaşının ebeveynlik stresinin anlamlı yordayıcıları olduğu belirlenmiştir. Sosyal uyum alt boyutları arasında ise yalnızca psikolojik ve sosyal desteğin ebeveynlik stresini negatif yönde yordadığı saptanmıştır.

Tablo 5. *Ebeveynlik Stresini Yordayan Değişkenlere İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi*

Değişken	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
1. Adım: Ebeveyne İlişkin Demografik Değişkenler				
Eğitim Durumu (Ref: İlköğretim)				
Lise	.124	.141	.124	.090
Orta Okul	.101	.095	.082	.055
Üniversite ve üstü	-.010	.009	.006	-.029
Göç Edilen Ülke (Ref: Afganistan)				
Irak	.153	.139	.156	.252**
Suriye	.151	.118	.128	.276**
Türkmenistan	-.025	-.036	-.024	.049
Yemen	.204**	.177*	.166*	.196**
Çalışma Durumu (Ref: Evet)				
Hayır	.128**	.164**	.173**	.143**
Gelir Durumu (Ref: Gelir giderden az)				
Gelir giderden fazla	-.071	-.080	-.072	-.080
Gelir gidere eşit	-.027	-.035	-.021	-.033
Yaşanılan Yer (Kırsal)	.332**	.318**	.322**	.368**
Evlilik Süresi	.213**	.217**	.080	.015
Çocuk Sayısı	-.180**	-.173**	-.166**	-.093
2. Adım: Ebeveyn Cinsiyeti				
Anketi Dolduran (Baba)		.115*	.120*	.093*
3. Adım: Çocuk Demografileri				
Çocuğun Cinsiyeti (Kız)			-.007	.002
Çocuğun Yaşı			.164*	.152*
4. Adım: Sosyal Uyum Alt Boyutları				
GSUÖ Dışlanma				-.111
GSUÖ Aidiyet				-.075
GSUÖ Psk. Sos. Des.				-.125**
GSUÖ Bireysel Faktörler				.103
GSUÖ Umut				.006
GSUÖ Geçmiş Yaşantılar				-.175
R^2	.221	.231	.238	.305
F	8.76**	8.68**	7.71**	8.18**
p	<.001	<.001	<.001	<.001

**p<.05, **p<.01*

Tartışma

Bu çalışma, göçmen ebeveynlerde sosyal uyumun ebeveynlik stresi üzerindeki etkisini incelemiş ve sosyal uyumun bazı alt boyutlarının ebeveynlik stresini anlamlı düzeyde yordadığını ortaya koymuştur. Özellikle dışlanma ve geçmiş yaşantılar alt boyutları ile ebeveynlik stresi arasındaki negatif ve anlamlı ilişki, sosyal dışlanma ve travmatik deneyimlerin ebeveynlik sürecini zorlaştırarak stres düzeyini artırabileceğini göstermektedir. Bu bulgu, sosyal uyumun ebeveynlik stresini psikososyal mekanizmalar üzerinden etkilediğini düşündürmektedir. Özellikle sosyal dışlanma deneyimleri, ebeveynlerde kontrol kaybı ve yetersizlik algısını artırarak stres düzeyini yükseltebilirken olumlu uyum süreçleri ebeveynlerin baş etme becerilerini ve öz-yeterlik algılarını güçlendirerek stres üzerinde koruyucu bir etki oluşturabilmektedir. Hiyerarşik regresyon analizleri, ebeveyn ve çocuğa ilişkin demografik değişkenlerin yanı sıra psikolojik ve sosyal destek boyutunun ebeveynlik stresi üzerinde en güçlü yordayıcı olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, sosyal destek mekanizmalarının ebeveynlik stresini azaltmada aracılık eden temel bir faktör olabileceğini düşündürmektedir.

Sosyal uyum, ebeveynlerin yalnızca yeni topluma adapte olma süreçlerini değil, çocuklarının gelişimsel, duygusal ve sağlıkla ilişkili gereksinimlerini karşılama kapasitelerini de etkilemektedir. Uyum güçlükleri, ebeveynlik rollerinde zorlanmaya ve sağlık hizmetlerine erişimde aksamalara yol açarak çocukların iyilik hâlini dolaylı biçimde olumsuz etkileyebilmektedir. Kaya'nın çalışmasında bildirilen düşük GSUÖ puanlarının[21] aksine, bu araştırmada sosyal uyum düzeyinin orta düzeyin üzerinde bulunması; göçmenlere yönelik destek hizmetlerinin artması ve sosyal uyum faaliyetlerinin güçlenmesiyle açıklanabilir.

Ebeveynlik stresinin orta düzeyde saptanması, göç sürecinin ekonomik baskılar, bakım yükü ve kültürel uyum gereksinimleri nedeniyle çok boyutlu bir stres kaynağı olduğunu desteklemektedir. İldeniz ve Karadeniz'in çalışmasında bildirilen daha düşük stres düzeyleri[22], göçmen örneklemlerde stresin bağlamsal koşullara göre farklılaşabileceğini düşündürmektedir. Sosyal uyumun görece yüksek olmasına karşın ebeveynlik stresinin orta

düzeyde seyretmesi, göçmen ebeveynliğin ekonomik yük, kültürel uyum ve bakım sorumlulukları gibi risk faktörleriyle ilişkili olabileceğini göstermektedir. Bu bulgu, sosyal uyumun tek başına yeterli olmayıp, ekonomik ve çevresel stresörlerle birlikte ele alınması gerektiğine işaret etmektedir.

Dışlanma ve geçmiş yaşantılar alt boyutlarının ebeveynlik stresiyle ilişkili bulunması, sosyal ayrımcılık ve travmatik deneyimlerin ebeveynlik rollerine yansıdığını düşündürmektedir. Bu bulgu, çocuklarda hastalık ya da travmatik yaşantıların ebeveynlerde stres yarattığını bildiren çalışmalarla uyumludur.[23,24] Bireysel faktörler alt boyutunun stresle pozitif ilişki göstermesi, uyum sürecinde yoğun çaba gösteren ebeveynlerde artan yüklenme ve tükenmişlik riskine işaret edebilir. Baş etme stratejilerinin yetersiz olduğu durumlarda bireysel çabanın stres artırıcı bir faktöre dönüşebileceği düşünülmektedir. Buna karşılık, aidiyet, psikolojik-sosyal destek ve umut alt boyutlarında anlamlı ilişki saptanmaması, stresin daha çok dışlanma deneyimleri ve uyum sürecinin getirdiği güçlüklerle ilişkili olabileceğini düşündürebilir.

Cinsiyete ilişkin bulgular, babaların annelere göre daha yüksek düzeyde ebeveynlik stresi yaşadığını göstermiştir. Literatürde annelerin daha fazla stres yaşadığını bildiren çalışmalar bulunsa da,[25,26] bu durum göçmen babaların artan ekonomik sorumlulukları ve sınırlı sosyal destek ağlarıyla açıklanabilir. Sonuç göçmen babaların desteklenmesine yönelik müdahalelerin de en az anneler kadar önemli olduğunu göstermektedir. Çocuğun yaşı arttıkça ebeveynlik stresindeki artış, adölesan dönemde bakım ve ebeveynlik taleplerinin arttığını gösteren çalışmalarla[9,27] ilişkilendirilebilir.

Evlilik süresi ve çocuk sayısı ile ebeveynlik stresi arasındaki ilişki, göçmen ebeveynlikte artan bakım yükü ve adaptasyon yorgunluğunu yansıtmaktadır. Çocuk sayısının artmasıyla ebeveynlerde stres düzeyinin artması literatürle uyumludur.[9,28] Göç edilen ülkeye göre farklılıklar, göçmen ebeveynlerin homojen olmadığını göstermekte, Türkmenistan'dan gelenlerde daha yüksek sosyal uyum kültürel yakınlıkla, Suriye'den gelenlerde düşük uyum ise zorunlu göç ve savaş deneyimleriyle ilişkilendirilmektedir.[29] Ayrıca çalışan ve kentsel bölgede yaşayan ebeveynlerde sosyal uyumun daha yüksek, stres düzeyinin ise daha düşük olduğu görülmektedir. Hiyerarşik regresyon analizinde, kırsalda yaşama ve çalışmama gibi sosyoekonomik faktörlerin ebeveynlik stresini artırdığı; baba olmanın ise stres üzerinde ek bir yük oluşturduğu belirlenmiştir. Sosyal uyum alt boyutlarının modele eklenmesiyle özellikle psikolojik ve sosyal desteğin stres üzerinde güçlü bir koruyucu faktör olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, göçmen ebeveynlerde destek algısının güçlendirilmesinin ebeveynlik stresini azaltmada kritik bir rol oynadığını göstermektedir.

Bu sonuçlar, birinci basamak sağlık hizmetlerinde göçmen ebeveynlere yönelik bütüncül ve yapılandırılmış müdahalelerin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Özellikle Aile Sağlığı Merkezlerinde ebeveynlik stresi ve sosyal uyum düzeyinin rutin izlenmesi, riskli grupların erken dönemde belirlenmesi ve bu bireylere yönelik psikososyal destek programlarının geliştirilmesi önemlidir. Bunun yanı sıra, ebeveynlere yönelik danışmanlık hizmetleri, grup temelli destek programları ve sosyal destek ağlarının güçlendirilmesine yönelik girişimler ebeveynlik stresinin azaltılmasına katkı sağlayabilir. Ayrıca, kültürel olarak duyarlı ve hedeflenmiş müdahalelerin geliştirilmesi, göçmen ailelerin sağlık hizmetlerinden etkin yararlanmasını destekleyerek hem ebeveyn hem de çocuk sağlığı üzerinde olumlu etkiler oluşturabilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma kullanılan ölçüm araçlarının kapsadığı boyutlar ve katılımcıların özbildirimlerine dayalı verilerle sınırlıdır. Araştırmanın kesitsel tasarımı nedeniyle değişkenler arasındaki ilişkiler nedensel olarak yorumlanamaz. Örneklemin kartopu örnekleme yöntemiyle seçilmiş olması seçim yanlılığı oluşturma potansiyeli taşımaktadır. Ayrıca, araştırmada yalnızca Türkçe anlayabilen göçmen ebeveynlerin dahil edilmesi, dil bariyeri nedeniyle sosyal uyum düzeyi daha düşük olan bireylerin örneklem dışında kalmasına neden olmuş olabilir. Bu durum, özellikle sosyal uyum açısından daha dezavantajlı grupların yeterince temsil edilememesine yol açarak bulguların genellenebilirliğini sınırlamaktadır. Araştırmanın Türkiye'nin tek bir şehrinde yürütülmüş olması ve nüfusu temsil eden tabakalı örnekleme yönteminin kullanılmamış olması da bulguların genellenebilirliğini sınırlayan diğer faktörlerdir.

Sonuç

Bu çalışma, Türkiye'de yaşayan göçmen ebeveynlerde ebeveynlik stresinin sosyal uyum düzeyi ile yakından ilişkili olduğunu ve sosyal uyumun ebeveynlik stresinin önemli bir belirleyicisi olduğunu ortaya koymuştur. Kırsalda yaşamak, çalışmamak ve düşük sosyal uyum düzeyi stresin öne çıkan belirleyicileri olurken, babalarda ve yaşı büyük çocukların ebeveynlerinde stresin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgular, göçmen ailelerde ebeveynlik stresini azaltmaya yönelik olarak sosyal desteklerin güçlendirilmesi ve özellikle babalar ile kırsal bölgelerde yaşayan ailelere yönelik hedeflenmiş psikososyal müdahalelerin önemine işaret etmektedir.

Bu doğrultuda, birinci basamak sağlık hizmetlerinde göçmen ebeveynlerin sosyal uyum ve ebeveynlik stresi açısından düzenli olarak değerlendirilmesi önerilmektedir. Aile Sağlığı Merkezlerinde riskli grupların erken dönemde belirlenmesi, ebeveynlere yönelik danışmanlık hizmetlerinin sunulması ve psikososyal destek

programlarının sağlık hizmetlerine entegre edilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca, sosyal destek ağlarını güçlendirmeye yönelik toplum temelli müdahalelerin planlanması ve kültürel olarak duyarlı yaklaşımlar kapsamında ebeveynlerin dil, kültürel değerler ve göç deneyimleri dikkate alınarak bireyselleştirilmiş danışmanlık ve eğitim programlarının geliştirilmesi, göçmen ebeveynlerde stresin azaltılmasına katkı sağlayabilir. Bu kapsamda, birinci basamakta çalışan sağlık profesyonellerinin göçmen ebeveynlere yönelik izlem ve eğitim süreçlerinde aktif rol alması önerilmektedir.

Etik Beyan
Araştırma için etik onay, Uşak Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan (05.12.2024, 2024/228) alınmıştır. Veri toplama süreci öncesinde katılımcılara yüz yüze ve çevrim içi olarak çalışma hakkında bilgilendirme yapılmış, gönüllülük esasına dayalı onamları alınarak araştırmaya dâhil edilmiştir. Ayrıca çalışmada kullanılan ölçekler için gerekli kullanım izinleri sağlanmıştır.
Çıkar Çatışması
Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.
Finansal Destek
Bu araştırma herhangi bir fonlama kuruluşu/sektöründen hibe almamıştır.
Yapay Zekâ Beyanı
Bu araştırmada herhangi bir yapay zekâ aracından yararlanılmamıştır.

Kaynaklar

1. Güner AE, Hatipoğlu M, Kocayiğit E, Şahin E, Peksu S, Bilal A. İstanbul'da göçmen sağlığı merkezlerinde sunulan sağlık hizmetlerinin değerlendirilmesi. Turk J Fam Med Prim Care. 2022;16(2):321-9.
2. Gökçay G, Çevirme A. Health and environmental literacy levels of immigrant and non-immigrant university students and related factors. Samsun Saglik Bilim Derg. 2022;7(3):757-78. doi:10.47115/jshs.1125651.
3. Kılıç ZNA, Şahin FT. Türkiye'deki göçmen ailelerin çocuklarıyla ilişkileri ve uyum süreçlerinin incelenmesi. Turk Online J Des Art Commun. 2021;11(3):1190-209.
4. Demirbaş H, Bekaroğlu E. Evden uzakta olmak: Sığınmacıların/mültecilerin psikolojik sorunları ve alınacak önlemler. Kriz Derg. 2013;21(1):11-24.
5. Gil PHC, da Silva Peixoto C, Piccinini CA, Pizzinato A. Parental stress associated with international migration processes: a systematic review. Universitas Psychologica. 2023;22:1-14. doi:10.11144/Javeriana.upsy22.psai.
6. Scherer N, Hameed S, Acarturk C, Deniz G, Sheikhani A, Volkan S, Örücü A, Pivato I, Akinci I, Patterson A, Polack S. Prevalence of common mental disorders among Syrian refugee children and adolescents in Sultanbeyli district, Istanbul: results of a population-based survey. Epidemiol Psychiatr Sci. 2020;29:e192. doi:10.1017/S2045796020001079.
7. Fuentes-Balderrama, J., Vanderziel, A., & Parra-Cardona, J. R. (2023). Building a nest in a storm: The impact of immigration-related stress on Latino mothers' parenting. *Family process*, *62*(2), 687-701. https://doi.org/10.1111/famp.12797
8. Abidin RR. Parenting Stress Index: Professional Manual. 3rd ed. Odessa (FL): Psychological Assessment Resources; 1995. p. 5–12
9. Özyazıcı K, Yaray Y. Ebeveynlik stresinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Sivas Cumhuriyet Univ Egit Bilim Derg. 2022;1(2):50-9.
10. LeBrun A, Hassan G, Boivin M, Fraser S, Dufour S. Review of child maltreatment in immigrant and refugee families. Can J Public Health. 2015;106(7):e45-56. doi:10.17269/CJPH.106.4838.
11. Kirmayer, L. J., Narasiah, L., Munoz, M., Rashid, M., Ryder, A. G., Guzder, J., ... & Pottie, K. (2011). Common mental health problems in immigrants and refugees: general approach in primary care. *Cmaj*, *183*(12), E959-E967. https://doi.org/10.1503/cmaj.090292
12. Çağlayan, İ., & Derman, M. T. (2025). Navigating parenthood in a new culture: The experiences of Syrian migrant families in Türkiye. *International Journal of Intercultural Relations*, *109*, 102314. https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2025.102314
13. Boruszak-Kiziukiewicz, J., & Kmita, G. (2020). Parenting self-efficacy in immigrant families—A systematic review. Frontiers in psychology, 11, 985. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00985
14. Zhao J. Minimizing parenting stress of preschool children's migrant parents. SAGE Open. 2025;15(1):1-12. doi:10.1177/21582440251365683.

15. Aydoğan D, Özbay Y. Ebeveynlik stres ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. Int J Early Child Educ Stud. 2017;2(2):24-38.
16. Huang CY, Costeines J, Kaufman JS, Ayala C. Parenting stress, social support, and depression for ethnic minority adolescent mothers: impact on child development. J Child Fam Stud. 2014;23(2):255-62. doi:10.1007/s10826-013-9807-1.
17. Katmer AN, Tapan MG, Demirel AC. The struggle for survival of Syrian immigrant single mothers: a qualitative study in Türkiye. Child Fam Soc Work. 2025;30:1-12. doi:10.1111/cfs.70049.
18. Ural A, Kılıç İ. Scientific research process and data analysis with SPSS. 4th ed. Ankara: Detay Yayıncılık; 2013. p. 40–44.
19. Faul F, Erdfelder E, Lang AG, Buchner A. G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. Behav Res Methods. 2007;39(2):175-91.
20. Çoban M, Güney E. Çocuk acil servisine başvuran ebeveynlerin eş uyumları ile depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri arasındaki ilişki. J Infant Child Adolesc Health. 2024;4(1):19-29. doi:10.5281/zenodo.11093360.
21. Kaya ÖS. Göçmenler için sosyal uyum ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. Turkiye Sos Arast Derg. 2022;26(32):353-68.
22. İldeniz BS, Karadeniz G. Koronavirüs pandemisinde annelerin ebeveynlik stresleri, aile dayanıklılıkları ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiler. Karadeniz Sos Bilim Derg. 2021;14(26):279-96. doi:10.38155/ksbd.1055194.
23. Tekeli A, Bodur I, Ozturk B, Akca Caglar A, Acikel SB, Colak B, Tuygun N. Acil servise başvuran kronik ve akut hastalığı olan çocukların annelerinde depresyon ve anksiyete düzeylerinin karşılaştırılması. Ankara Egit Arast Hastan Tip Derg. 2022;55(1):39-44. doi:10.20492/aeahtd.1006132.
24. Türe E, Yazar A, Akın F, Aydin A. Kronik hasta çocuklara bakım verenlerin bakım verme yükünün değerlendirilmesi. Bozok Tip Derg. 2018;8(3):46-53.
25. Nelson JA, Aguas AB, Katz JM. “Work through it on your own”: parent-centered emotion socialization beliefs and parenting stress. Fam Process. 2024;63(3):1521-30. doi:10.1111/famp.12939.
26. Widarsson M, Engstrom G, Rosenblad A, Kerstis B, Edlund B, Lundberg P. Parental stress in early parenthood among mothers and fathers in Sweden. Scand J Caring Sci. 2013;27(4):839-47. doi:10.1111/j.1471-6712.2012.01088.x.
27. Berryhill MB, Durtschi JA. Understanding single mothers’ parenting stress trajectories. Marital Fam Rev. 2017;53(3):227-45. doi:10.1080/01494929.2016.1204406.
28. Park IY. The discourse on multi-child families in South Korea’s media and popular culture. Korean Stud. 2022;46(1):227-58. doi:10.1353/ks.2018.0030.
29. Yilmaz E, Gunay G. Göçmenler ve göçmen ailelerin karşılaştıkları sorunlara ilişkin bir değerlendirme. Karabuk Univ Iktisadi Idari Bilim Fak Derg. 2022;2(1):1-19.